

ACTIVITATEA REVOLUȚIONARĂ A PROTOPOPULUI ȘTEFAN MOLDOVAN, ÎN CONTEXTEL RAPORTURILOR ROMÂNOSĂSEȘTI DIN MEDIAȘ ÎN PERIOADA MARTIE-OCTOMBRIE 1848

Vasile Mărculeț
Ioan Mărculeț

În galeria revoluționarilor români din Transilvania de la 1848-1849, se evidențiază personalitatea protopopului unit al Mediașului, Ștefan Moldovan (1813-1900). Numit în fruntea Prefecturii Mediașului sau *Media*, în toamna anului 1848, Ștefan Moldovan a îndeplinit din însărcinarea Comitetului Național Român numeroase sarcini, remarcându-se drept unul dintre cei mai activi fruntași revoluționari români. Etapa de debut a activității sale revoluționare, din perioada martie-octombrie 1848, avea să se desfășoare, însă, în contextul complex și dificil generat de tensionatele raporturi româno-săsești din Mediaș.

Activitatea lui Ștefan Moldovan și raporturile româno-săsești din Mediaș în etapa de început a revoluției române (aprilie-septembrie 1848). Izbucnirea revoluției române de la 1848-1849, din Transilvania, l-a prins pe Ștefan Moldovan în calitate de paroh greco-catolic al Mediașului și protopop al districtului protopopesco omonim, funcție în care fusese numit în anul 1847. Alături de cumnații săi, frații soției sale Ana Porea (sau Porescu), se va implica în evenimentele revoluționare, desfășurate în plan local, încă de la debutul acestora.¹

Născut în anul 1813 în localitatea Ciugudul de Câmpie, Ștefan Moldovan a urmat studiile primare și liceale la Cluj, iar cele superioare, de filosofie și teologie, la Blaj. Între 1836 și 1838 a funcționat ca profesor la liceul din Blaj. În 1838, după căsătoria cu Ana Porea (sau Porescu) din Mediaș, a fost hirotonisit preot la Grindeni, după unele opinii,² respectiv la Ghirișu de Arieș (astăzi în Câmpia Turzii), după altele³. Această din urmă opinie este cea veridică, ea fiind susținută și confirmată de informațiile provenite din *Schematismus venerabilis cleri Graeci Rithus Catholicorum Fogarasiensis in Transilvania* pe anul 1842, care îl menționează în calitate de paroh în Ghirișu și administrator al

¹ Maria Vertan, „Dioariul vieții mele” – însemnările lui Ștefan Moldovan despre revoluția de șă 1848-1849 din Transilvania, în „Revista Arhivelor / Archives Review”, LXXXVIII, 2011, 1, p. 213.

² *Ibidem*.

³ G. Togan, *Istoria Bisericeii Române Unite din Mediaș*, Mediaș, 1936, p. 24-25.

Districtului Protopopesc Român Unit al Boiului de Câmpie⁴. În 1847 avea să fie numit paroh al Mediașului și protopop al districtului protopopesc omonim.⁵

Așa cum am subliniat deja, în această localitate și în funcțiile arătate aveau să-l găsească evenimentele revoluționare din Transilvania, din anul 1848. Încă din faza de debut a revoluției, Ștefan Moldovan, perceput drept conducătorul românilor din Mediaș, a fost implicat în evenimentele desfășurate la nivel local.

Cunoaștem din relatările fruntașului român că, drept răspuns la hotărârile revoluției maghiare adoptate la Pesta, în 15 martie 1848, conducătorii Universității Săsești, prin apelul cu nr. 443, din 30 martie, adresat tuturor locuitorilor din aria de jurisdicție a forului săsesc, le cerea acestora ca „*pentru apărarea intereselor înaltului regim, în timpul acesta strâmtorator și periculos, să se înarmeze.*”⁶ La Mediaș, relatează Ștefan Moldovan, magistratul orașului „*dimpreună cu comunitatea*” a dispus constituirea unei comisii pentru „*conscrierea tuturor cetățenilor proprietari, fără deosebire de naționalitate*”, capabili să poarte arme.⁷ Pentru îndeplinirea acestei sarcini, comisia trebuia să lucreze în „*coînțelegere cu tații vecinătăților și cu 3 inși de încredere din fiecare vecinătate.*”⁸

În 1 aprilie 1848, directorul poliției locale, Friedrich Biedersfeld i s-a adresat lui Ștefan Moldovan cu solicitarea să-i determine pe români să intre în garda națională săsească.⁹ Câteva zile mai târziu, în 4 aprilie, reprezentanții comunității române au transmis autorităților săsești răspunsul lor. În prima parte a acestuia erau expuse succint sarcinile pe care aceștia erau dispuși să la îndeplinească, arătându-se că „*noi subscrișii comunității românești din sloboda perie cetate Mediaș descoperim prin aceasta credința noastră neclintită (neclintită, n.n.) către înălțatul nostru împărat, către dulcea noastră patrie, către toate oficiolatele și acestea: Cum că noi pentru înălțatul împărat și pentru binele patriei suntem gata în tot minutul a ne jertfi și averea și viața; Cum că vom purta în toate poverile de obște cu toată dragostea; Și acum binele și lipsa de obște poftind la garda patriotică spre a face slujba cuvenită ne supunem.*”¹⁰ În a doua parte a răspunsului, românii medieșeni își expuneau cererile, de

⁴ *Schematismus venerabilis cleri Graeci Rithus Catholicorum Fogarasiensis in Transilvania pro anno a Christo Nato MDCCCXLII ab unione cum Ecclesia Romana CXLV*, Blaj, 1842, p. 66.

⁵ Maria Vertan, *op. cit.*, p. 213; G. Togan, *op. cit.*, p. 25.

⁶ Șt. Moldovan, *Extras din dioariul vieții mele de la 15 martie 1848 până la 18 ianuarie 1879*, în „*Transilvania*”, VIII, 1875, 7, p. 76.

⁷ *Ibidem*.

⁸ *Ibidem*.

⁹ *Documente istorice din 1848 et 1849*, în „*Transilvania*”, VIII, 1875, 18, p. 201, nr. 1 (*Documente istorice*).

¹⁰ *Ibidem*, p. 201, nr. 2.

îndeplinirea cărora de către administrația locală își condiționau colaborarea precizând că: „Numai deodată și poftim ca drepturile noastre siesate să reînvieze sunt: 1. Să fim reprezentați în dietă și în puterea drepturilor cetățene să fim reprezentați în Magistrat și în comunitate după numărul sufletelor. 2. Din veniturile comune ale orașului pentru bisericile noastre, școlile și școlarii noștri să fim părtași iarăși după numărul sufletelor. 3. Parohilor noștri să se dea atâta loc bisericesc cât au parohii cei evenghelic-luterani.”¹¹

În 4 aprilie, aceste condiții de colaborare au fost înaintate autorităților locale. În urma luării lor la cunoștință, „magistratul a tăcut”, consemnează Ștefan Moldovan, „și a format garda națională numai din sânul națiunii sale și o a deprins în exercițiile militare.”¹² Ulterior, într-un protocol de ședință din septembrie 1848, autoritățile săsești referindu-se la acest moment afirmau că propunerea lor a fost „reșpinsă de către aceștia (români, n.n.) din motive necunoscute.”¹³ După cum se poate constata, aceste „motive necunoscute”, invocate de administrația săsească, nu erau altele decât cererile legitime ale românilor, la data înaintării lor, ignorate complet.

Atitudinea administrației săsești evidențiază clar intenția reală a acesteia, mascată de paravanul așa-zisei colaborări „pentru apărarea intereselor înaltului regim.” În realitate, administrația săsească urmărea doar să-i subordoneze și să-i folosească pe români pentru a-și atinge obiectivele proprii, fără a le oferi nicio compensație în schimb. De altfel, divergențele dintre cele două comunități, românească și cea săsească, care exercita autoritatea la nivelul orașului, interesele și scopurile lor diferite, chiar ostilitatea dintre ele, apar de acum ca evidente. În pofida unor colaborări conjuncturale, toate aceste aspecte aveau să se acutizeze pe fondul desfășurării evenimentelor revoluționare.

Nici raporturile lui Ștefan Moldovan cu ceilalți fruntași ai Revoluției Române din Transilvania nu au fost mai bune în această fază a derulării evenimentelor revoluționare. Perceput ca un apropiat și susținător al episcopului unit de Blaj, Ioan Lemeny, el a fost marginalizat de ceilalți fruntași revoluționari, care nu l-au implicat în organizarea acțiunilor revoluționare. O recunoaște el însuși în însemnările lui, unde arată că la Adunarea Națională de la Blaj din 3/15-5/17 mai 1848, a participat „numai pe departe”, deoarece fruntașii români care și-au asumat organizarea acesteia și implicit conducerea revoluției „mi se pare că se trag de către mine, numărându-mă între cei episcopești numiți «Lemenyiani»”, afirmă el.¹⁴ Ca urmare, relatează în continuare, „și așa numai în

¹¹ *Ibidem*.

¹² Șt. Moldovan, *op. cit.*, în „Transilvania”, VIII, 1875, 7, p. 77.

¹³ *Documente istorice*, în „Transilvania”, VIII, 1875, 18, p. 201, nr. 3.

¹⁴ Șt. Moldovan, *op. cit.*, în „Transilvania”, VIII, 1875, 7, p. 77.

Câmpul Libertății am luat parte la jurământul național”, împreună cu fostul comite suprem de Hunedoara, acum destituit Ladislau Nopcea.¹⁵

Această rezervă a fruntașilor revoluționari români față de Ștefan Moldovan se va prelungi până în toamna anului 1848. În această perioadă el se va implica doar în evenimentele revoluționare desfășurate doar la nivel local, fără a dispune, însă, nici în acest caz, de vreo împuternicire din partea Consiliului Național Român. Abia de la sfârșitul lunii septembrie 1848, el avea să devină unul din reprezentanții de încredere al forului suprem al revoluției române în teritoriu.

După adunarea de la Blaj, în perspectiva evoluției viitoare a evenimentelor, Ștefan Moldovan a acționat în direcția întăririi legăturilor cu parohii aflați sub jurisdicția lui ecleziastică. În acest scop, consemnează el, *„după ce am venit acasă de la Blaj, am adunat pe preoții districtului și am așezat cu dânsii o coînțelegere mai de aproape, și în bine și în rău.”*¹⁶

La Mediaș, lucrurile se precipitau. Într-o ședință ținută în 25 iulie 1848, fruntașii sașilor din localitate au trecut la adoptarea unor măsuri ostile la adresa lui Ștefan Moldovan. Din motive rămase necunoscute, aceștia l-au declarat pe protopopul român *„persoană suspectă”* și împreună cu magistratul *„au convenit a mă păzi în casa mea, ca să-mi știe toate mișcărilor”*, scop în care într-o casă săsească vecină a fost instalată o pază formată din gardiști sași, care *„noaptea se duplica* (se dubla, n.n.) *în fața mea”*, notează Ștefan Moldovan.¹⁷

Detalii asupra acestei decizii i-au fost prezentate lui Ștefan Moldovan, de o credincioasă de confesiune ortodoxă, care înțelegea dialectul săsesc, în a 12-a zi de la luarea ei, respectiv în 5 august. Aceasta i-a relatat că în timp ce făcea menajerie în casa unei săsoaice, o anume *„doamna lui H.”*, a asistat la o discuție dintre aceasta și soțul ei, rezumată de Ștefan Moldovan în însemnările lui, anume că *„comunitatea a înnebunit, fiindcă a decis ca să mă omoare; și el știe că-s nevinovat și protestul lui ca ei să nu-și pătezeze numele cu sânge nevinovat nu s-a primit; el dar e neodihnit și stă să vină la mine ca să-mi spună să-mi păzească capul.”*¹⁸

Intenția autorităților săsești din Mediaș de a-l suprima pe Ștefan Moldovan este confirmată, peste decenii de la evenimente, și de George Barițiu. Acesta, punând-o în context cu asasinarea altor preoți români, ortodocși și greco-catolici, în timpul revoluției, consideră informația cu privire la respectiva tentativă a autorităților săsești ca fiind veridică. În acest sens, el afirmă că *„singur*

¹⁵ *Ibidem.*

¹⁶ *Ibidem.*

¹⁷ *Ibidem.*

¹⁸ *Ibidem.*

centumviratul cetății Mediașului înnebunise în majoritatea sa pe la august, când într-o ședință secretă decisese, iacă așa dintr-un presupus săsesc, pierderea lui Ștefan Moldovan, pe atunci paroh și protopop greco-catolic, în acea cetate, un bărbat nu numai dintre cei mai erudiți ai românilor și venerat de ei, ci totodată de un temperament blând, pacifist și caracter inspirator de tot respectul."¹⁹

Confruntat cu asemenea intenții ale autorităților, Ștefan Moldovan s-a sfătuit cu preoții din localitățile Agârbiciu și Copșa Mare, pe care prezența gărzii săsești în vecini i-a convins de veridicitatea și gravitatea situației, asupra căii ce avea de urmat. Aceștia, consemnează el, „*m-au îmbărbătat ca să protestez la magistrat și să iau responsabilitatea asupra mea pentru purtarea românilor din scaun – uniți și neuniți – dacă și magistratul va lua asupra sa că va ține în frâu pe sașii din scaun, ca să nu amenințe pe români cu rele.*”²⁰

La rândul lor, cei doi preoți români se angajau, față de protopop, să îi informeze și pe ceilalți preoți din parohiile vecine, cu privire la situația existentă. De asemenea, ei urmau să le transmită tuturor omologilor lor instrucțiunea „*ca români printre sași pe uliță și în ospetie să umble mai mulți laolaltă, să fie cu cumpăt în vorbe și în fapte*”, dar, mai ales, „*să se apere de beție ca de foc.*”²¹

În următoarele două nopți, atitudine gardiștilor sași puși să îl supravegheze, l-au convins definitiv pe Ștefan Moldovan de pericolul care îl păștea. Cu privire la acest aspect, el relatează în nopțile de 5/6 și 6/7 august „*m-am convins, că adevărat pe mine mă păzesc, și am auzit înjurăturile lor și amenințările de moarte zise între sine în adâncul nopții!*”²²

Ca urmare a creșterii amenințării la adresa lui, în 7 august 1848, Ștefan Moldovan a pătruns în ședința magistratului și a expus situația. „*Fără nicio șfială sau rezervă – relatează el – le-am spus pericolul, în care m-au încins pe mine nevinovatul, și am poftit ca să se ia la protocol protestul meu pentru securitatea vieții mele*” și, totodată, continuă el „*i-am asigurat despre purtarea cea leală a românilor din scaun și, sub condițiunea mai sus însemnată, am luat asupra mea responsabilitatea pentru românii din Scaunul Mediașului.*”²³

Ca răspuns la protestul și angajamentele fruntașului român, președintele de ședință, Daniel Gräser, primarul localității, l-a asigurat că va ridica supravegherea lui. De asemenea, el se angaja că va dispune, atât la nivelul orașului, cât și a întregului Scaun „*ca românii și sașii să trăiască în armonie.*”²⁴

¹⁹ G. Barițiu, *Părți alese din istoria Transilvaniei. Pre două sute de ani din urmă*, Sibiu, 1890, p. 280.

²⁰ Șt. Moldovan, *op. cit.*, în „Transilvania”, VIII, 1875, 7, p. 77.

²¹ *Ibidem.*

²² *Ibidem.*

²³ *Ibidem.*

²⁴ *Ibidem.*

Angajamentele conducătorilor sași ai Mediașului s-au dovedit doar circumstanțiale și lipsite de conținut. În condițiile în care nu a fost luată nicio măsură concretă, raporturile româno-săsești au înregistrat o degradare accentuată și rapidă. Ca urmare, doar trei zile mai târziu, în 17 august, relatează Ștefan Moldovan, „*m-am înfățișat iarăși înaintea magistratului și am documentat pericolele cu care amenință sașii pe români.*”²⁵ Cu acest prilej el informa autoritățile locale că are dovezi conform cărora „*s-au înțeles sașii cu ungurii ca să extermine deodată pe românii din săsime*”, și că pentru susținerea acuzațiilor sale „*avem sași prinși în Coșșa, Biertan și Frâna (Axente Sever, jud. Sibiu, n.n.)*.”²⁶ În consecință, el informa autoritățile locale că „*prin urmare eu îmi retrag responsabilitatea dată pentru români și pretind ca această declarațiune a mea să fie luată în protocol.*”²⁷

Ca răspuns la acuzațiile aduse de fruntașul român, autoritățile săsești ale Mediașului au decis numirea unor „*comisari investigatori la fața locurilor*”, pentru a cerceta problema²⁸. După numai patru zile de cercetări, respectiv în 21 august, Ștefan Moldovan avea să fie chemat în fața autorităților i-a transmis următorul răspuns la sesizarea lui, anume că „*e adevărat că sașii aceia au vorbit ce nu se cade*”, dar au făcut lucrul acesta pentru că unul e „*bețiv, altul e prostolan și al treilea e nebun.*”²⁹

Răspunsul oferit lui Ștefan Moldovan denotă dezinteresul autorităților săsești față de rezolvarea gravei probleme sesizată de acesta, poate chiar complicitatea acestora. Această realitate nu a scăpat lui Ștefan Moldovan, care avea să noteze în însemnările lui că „*eu făcându-mi observațiunile contrare asupra acestui rezultat și, aducându-le aminte, că dacă aceia ar fi fost români, s-ar fi judecat la pierdere (la moarte, n.n.)*”, în consecință, continuă el, „*am rămas din nou statornic pe lângă protestul meu și pe lângă protestul meu și pe lângă dezlegarea mea de responsabilitatea asupra-mi luată.*”³⁰

În pofida acestei atitudini ostile ale fruntașilor sași la adresa lor, românii din Mediaș, care „*știind toate acestea*”, au acceptat că în data de 10 septembrie 1848, care era într-o duminică, „*să se legătuiască (să se lege, n.n.) cu solemnitate în fața cetății, înaintea bisericii, că vor fi fideli împăratului și augustei case domnitoare, și tuturor națiunilor patriei*” și că „*pentru iubire vor răspunde cu iubire și încredere deplină*”³¹.

²⁵ *Ibidem.*

²⁶ *Ibidem.*

²⁷ *Ibidem.*

²⁸ *Ibidem.*

²⁹ *Ibidem.*

³⁰ *Ibidem.*

³¹ *Ibidem.*

Acest jurământ a fost depus la data stabilită „cu toată solemnitatea și pietatea momentuoșității actului corespunzătoare.”³²

Precipitarea evenimentelor militare și politice la începutul lunii septembrie 1848, și-a pus amprenta și asupra acțiunii românilor din Transilvania. Aceștia s-au înarmat și au început să se organizeze militar.

Comunitatea românească din Mediaș nu a făcut excepție de la această evoluție. În 15 septembrie 1848, întrunită într-o adunare, a hotărât, în temeiul deciziei Universității Săsești, nr. 443 din 30 martie același an, să transmită magistratului o rezoluție, semnată în numele conașionalilor lor de Teodor Călborean și Ioan Tufa, în care se preciza „se simte neodibnită și îndatorată ca să ia asupra-și greutatea de a cuprinde arme spre apărarea vieții proprii și a familiei sale, spre scutirea căminului său și a bunurilor sale”³³. În continuarea rezoluției, se arată că „fiindcă aceasta de la sine nu poate face, nici se cuvine, ca o legiuit subordonată Inclitului (onoratul, n.n.) Magistrat”, se solicita ca „la aceasta prin noi subscrișii își descoperă a sa intențiune, cu toată aplecarea rugându-l ca părintește să primească această determinare și cât mai în grabă să ne facă cunoscut «oare poate și voiește a ne mijloci arme?» «dând deodată libertate de a ne conscrie și organiza» – ca din prototipul cât mai popular – aici săvârșit, să se îndemne toți ai acestui scaun români asemenea a întreprinde; ca așa precum pe ambele popoare, sașii și românii, ne-a pus Dumnezeu a vieții într-una, așa cu un cuget și cu voia să fim și la bine și la rău într-una, pentru că numai «Vis unita valet»”³⁴. Românii își arătau disponibilitatea de a îndeplini toate obligațiile enunțate „însă sub numele de Garda Națională Română.”³⁵

Rezoluția comunității române a fost înaintată autorităților săsești care au inclus-o în protocolul nr. 2.334 a ședinței magistratului din 16 septembrie 1848. De această dată, relatează Ștefan Moldovan, magistratul „a primit cu bucurie” solicitarea românilor și a cerut „judelui cetății ca să dispună conscrierea românilor abili (capabili, n.n.) de a purta arme.”³⁶

În protocolul ședinței magistratului se arată că „magistratul este acum, la fel ca atunci gata și nu găsește nicio obiecție” spre a îndeplini solicitarea românilor³⁷. Autoritățile săsești motivau că întârzierea acceptării cererii românilor de a-și constitui garda națională proprie se datora faptului că „conscrierea vlabilor locali pentru apărare a necesitat o comunicare și o consultare precisă cu întreaga populație locală a valabilor despre cererea formulată de Teodor Kalborean și Juon Tufa, care se consideră

³² *Ibidem.*

³³ *Documente istorice*, în „Transilvania”, VIII, 1875, 18, p. 202, nr. 3.

³⁴ *Ibidem.*

³⁵ Șt. Moldovan, *op. cit.*, în „Transilvania”, VIII, 1875, 7, p. 78; Maria Vertan, *op. cit.*, p. 215.

³⁶ *Ibidem; Ibidem.*

³⁷ *Documente istorice*, în „Transilvania”, VIII, 1875, 18, p. 202, nr. 3.

necesară”³⁸. În realitate, așa cum am arătat deja, întârzierea aprobării acordate românilor de a-și constitui garda națională proprie s-a datorat desconsiderării de autoritățile locale săsești a cererilor acestora. În continuarea protocolului se preciza că s-a dat dispoziția „să prezinte fără întârziere în toate cartierele românești din localitate mâine, duminică, pentru a le audia despre cererea formulată, iar apoi să raporteze fără întârziere rezultatul magistratului.”³⁹

Punerea în aplicare a rezoluției a avut ca rezultat conscrierea românilor capabili să poarte arme. Potrivit cifrelor avansate de Ștefan Moldovan, în Mediaș, „conscriindu-se cei abili dintre românii locali s-au aflat 180 de inși buni de a purta arme.”⁴⁰ Aceștia și-au ales „din sânul lor căpitan pe Achim Bunea, magistrul de vigilia în pensiuine (în pensie, n.n.) și s-au deprins în exercițiul militar.”⁴¹

Înregistrând importanța acestui moment, Ștefan Moldovan consemna, cu mândrie, în însemnările lui că românii din Mediaș, „mai-nainte de adunarea de la Blaj, care a ținut de la 16 până la 28 septembrie, s-au constituit pre sine în Garda Națională Română.”⁴² Cu atât mai meritoriu era acest lucru cu cât adunarea de la Blaj „numai în 27 septembrie, în numele poporului român a emis proclamațiunea de înarmare și formarea de gardă națională, precum au format sașii și secuii încă de la 15 martie 1848.”⁴³

În Transilvania, încă de la începutul lunii octombrie 1848, pozițiile naționaliilor se radicalizează. În 5 octombrie, secuii, întruniți la Târgu Mureș, într-o adunare prezidată de comitele Toldalagi, au emis o proclamație în care își exprimau adeziunea la revoluția maghiară și susțineau unirea Transilvaniei la Ungaria. Adresându-se celorlalte națiuni ale Transilvaniei, semnatarii proclamației le amenințau subliniind că „vă spunem verde cum că noi care părtinim uniunea, libertatea poporului și toate instituțiile țării maghiare de înaltul împărat întărite – fără de alegerea naționaliilor, suntem vrăjmași tuturor acelor care vor îndrăzni pe acest pământ maghiar lucră în contra uniunii libertății poporului, în contra răspunzătorului Minister (Guvern, n.n.) unguresc, sau în contra planurilor țării maghiare – și ne jurăm asupra lor cu sângeoroasă izbândă.”⁴⁴ Continuând pe același ton, proclamația preciza că „fraților dară proclamăm pe toți concetățenii noștri, români, sași și unguri, ca punând de lăturitoate amăgirile viclene și cleventele, bine să socotească ce lucră și cu ce gând, căci noi care părtinim uniunea și libertatea poporului, nu voim pe dânșii a-i asupra, ci mai vârtos în

³⁸ *Ibidem*.

³⁹ *Ibidem*.

⁴⁰ Șt. Moldovan, *op. cit.*, în „Transilvania”, VIII, 1875, 7, p. 78; Maria Vertan, *op. cit.*, p. 215.

⁴¹ *Ibidem*; *Ibidem*.

⁴² *Ibidem*; *Ibidem*.

⁴³ *Ibidem*; *Ibidem*.

⁴⁴ *Documente istorice*, în „Transilvania”, VIII, 1875, 19, p. 215, nr. 8.

*contra a toată înșelăciunea și puterea oamenilor blestemați, care se străduiesc a-i pune sub picioarele sale poștim cu toată credința a-i apăra și scuti să întindă mâna ca frații și prieteni – să lepede înșelătoarele amăgitori a viclenilor învrebitori – Căci să știe cum că până când vor rămâne sub ascultare de înaltul împărat și de rânduielile Ministerului unguresc până atunci nimeni asupra nu va fi – iar de cumva lepădând credința către împărat și patrie – vor prinde a da prilej împerechere și răsulare să-și aducă aminte de înfricoșata izbânda noastră, acestea cu toată seriozitatea a vi le face cunoscute datorie către împăratul și patrie ne ținem.*⁴⁵

Ultimele luni ale anului 1848 consfințesc, pe fondul intensificării represiunii împotriva românilor a autorităților maghiare, punerea în aplicare a programului revoluționar românesc, adoptat în cadrul celei de-a treia adunări naționale de la Blaj, din septembrie 1848. În acest context, Mediașul avea să fie angrenat și el în caruselul desfășurării evenimentelor revoluționare.

Cel puțin încă din prima parte a lunii octombrie, deși nu dispunea de nicio însărcinare primită din partea Consiliului Național Român, Ștefan Moldovan începe să fie perceput, tot mai mult, de conducătorii revoluției române din Transilvania, drept conducătorul incontestabil al românilor din Mediaș și din zonă. Ca urmare, lui i se adresează într-o scrisoare din 1/13 octombrie 1848 Ioan Axente Sever, prefectul Legiunii I *Blājana*, sub jurisdicția căruia intrau încă la acea vreme și Scaunele Mediaș și Sighișoara. În scrisoare, prefectul Blajului îi transmitea protopopului unit al Mediașului o radiografie a situației din Transilvania, precum și o serie de instrucțiuni cu privire la organizarea și modul de acțiune ale românilor din zona Mediașului. Între altele, Ioan Axente Sever îi scria lui Ștefan Moldovan că „*iată, vă trimit 100 exemplare ale Declarațiunii și pe atâtea Încunoștințări, trimiteți-le în toate părțile și informați oamenii să fie cu inima. Mă rog, înțelegeți-vă întru toate cu medieșanul tribun vecin și cu Vasile Axente de la Frâna.*”⁴⁶ Cu privire la modul de acțiune, Ioan Axente Sever îi transmitea lui Ștefan Moldovan următoarele instrucțiuni: „*Porunciți numaidecât la tot satul să facă o comandă în cel mai înalt deal, unde să fie totdeauna 10 oameni armați și o claie de paie, apoi când vor vedea foc la vreo comandă, să aprindă și ei pe a lor și să se tragă cei mai tineri într-acolo unde văzură focul mai întâi.*”⁴⁷

În 15-16 octombrie 1848 la Lutița s-au întrunit „*aristocrații ungarilor cu secuții*”, într-o adunare prezidată de comitele Emerich Mikó, interimar vicepreședinte gubernial. Adunarea a decretat: „*răsturnarea monarhiei austriece prin*

⁴⁵ *Ibidem.*

⁴⁶ *Ibidem*, în „*Transilvania*”, VIII, 1875, 20, p. 228, nr. 10.

⁴⁷ *Ibidem*, p. 228-229, nr. 10.

revoluțiune publică și extirparea tuturor, care nu vor ține cu dânșii”, consemnează Ștefan Moldovan în însemnările lui.⁴⁸

Primele contacte directe ale orașului de pe Târnava Mare cu acțiunile revoluționare aveau să se producă la mijlocul lunii octombrie 1848. Faptul s-a datorat, în primul rând, acțiunii tribunului Petru Bonta, din Prefectura de Câmpie, care a purces la organizarea a 11 sate din Comitatul Cetății de Baltă, vecine Scaunului Mediașului. La Hărănglab (jud. Mureș), însă, acesta s-a confruntat cu o tentativă de asasinare a lui, organizată de nobilii maghiari din zonă. Tribunalul a supraviețuit, dar a rămas puternic marcat din punct de vedere psihic.⁴⁹

Din însemnările lui Ștefan Moldovan aflăm că tribunalul Petru Bonta „*au adunat gloatele înarmate cu lănci de la satele Blăjel, Păucea și Dârlos, vecine cu Mediașul, ca la 400 de inși.*”⁵⁰ În data de 14 octombrie 1848, lăncierii români din cele trei sate au fost conduse de Petru Bonta la Mediaș, „*în ordine militară și în sunetul dobelor (tobelor, n.n.).*”⁵¹ La pătrunderea lăncierilor în oraș, „*cetatea s-a tulburat neștiind ce scop are această intrare înarmată a românilor.*”⁵²

Potrivit însemnărilor făcute de Ștefan Moldovan, el i-a întâlnit pe tribunalul Petru Bonta și pe lăncierii români care intrau în Mediaș, în condițiile în care se deplasa împreună cu preotul Ambrozie Blăjanu din Proștea (Târnava, jud. Sibiu) la o înmormântare. Redăm în continuare dialogul avut cu Petru Bonta, consemnat de Ștefan Moldovan în memoriile lui, unde notează că „*am oprit căruța în care se afla conducătorul Petru Bonta și l-am întrebat: că unde merg? El a răspuns: la Mediaș. Eu l-am întrebat, că pentru ce? El a răspuns: «ca să vestim păcatele ungarilor și să jurăm pe oameni». După acesta l-am mai întrebat: că cui a dat de știre despre aceasta? El a răspuns: «că nu e de lipsă pentru că sașii-s ai împăratului și noi ai împăratului».*”⁵³

Pentru a controla situația, în condițiile în care înțelegând că Petru Bonta „*are mintea tulburată*”, Ștefan Moldovan a renunțat să mai participe la înmormântare unde „*l-am trimis pe preotul Blăjanu, iar gloatele înarmate le-am îndreptat spre piață.*”⁵⁴ L-a contactat apoi pe comandantul militar al cetății Mediaș, maiorul Iosif Clococanu (Joseph Klokocsan), din Regimentul I Grănicresc Român de

⁴⁸ Șt. Moldovan, *op. cit.*, în „Transilvania”, VIII, 1875, 7, p. 78; Maria Vertan, *op. cit.*, p. 216

⁴⁹ *Ibidem*, în „Transilvania”, VIII, 1875, 8, p. 92; *Ibidem*, p. 216; *Documente istorice*, în „Transilvania”, VIII, 1875, 24, p. 278, nr. 22.

⁵⁰ *Ibidem; Ibidem; Ibidem*, p. 277, nr. 22.

⁵¹ *Ibidem; Ibidem; Ibidem*.

⁵² *Ibidem; Ibidem; Ibidem*.

⁵³ *Ibidem; Ibidem; Ibidem*.

⁵⁴ *Ibidem; Ibidem; Ibidem*.

la Orlat, pentru a-l pune la curent cu privire la intenția cu care lăncierii români veniseră în oraș⁵⁵. Intrând la comandant, susține Ștefan Moldovan, „*i-am pregătit inima, acum întărită și de unii sași, arătând că scopul acestora e numai de a depune jurământul de fidelitate către înălțatul împărat cu solemnitate.*”⁵⁶

Atitudinea ostilă a sașilor avea să iasă în evidență și în această situație, autoritățile locale intenționând să recurgă la forță pentru a-i alunga pe lăncierii români din cetate. „*Consulul cetății* (primarul, n.n.), *Daniel Gräser* – înregistrează Ștefan Moldovan în însemnările lui – *era gata să-i împrăștie cu rușine.*”⁵⁷

Situația tensionată apărută la Mediaș avea să fie dezamorsată de intervenția maiorului Clococeanu, care „*a anunțat că voiește să fie de față la depunerea jurământului gloatelor*”, situație în care și primarul sas a renunțat la intențiile lui belicoase și „*a dispus pe notarul magistratului*” pe lângă comandantul militar al cetății, iar eu „*le-am citit jurământul și s-au ridicat vivate pentru împăratul constituțional, pentru guvernul țării, consulul cetății și oficialii lui, pentru d. Clococeanu și notarul cetății*”, care, totodată, „*au fost rugați ca să raporteze fidelitatea acestor români la superiorii săi, ce s-a și a promis*”, conchide Ștefan Moldovan.⁵⁸

În ceea ce privește, luptătorii români din celelalte localități, tribunul Petru Bonta a acceptat ca aceștia să depună jurământul în 15 octombrie, duminică, la Dârlos. Aici „*s-au și adunat ca la 1.000 de inși, ca și aceia să depună jurământul.*”⁵⁹ Referitor la acest fapt, într-o scrisoare adresată în 16 octombrie 1848, canonicului de Blaj, Timotei Cipariu, Ștefan Moldovan consemna că în noaptea de 14/15 octombrie, Petru Bonta și adjunctul lui, fiul preotesei ortodoxe din Blăjel, „*au trimis circulară la 11 sate ca negreșit, să vie cu toții, cu preoți cu tot, pe duminică, adică pe ieri, la Dârlos – ca să-i conscrie și să le vestească ce i-a trimis lui împăratul pe ștafetă.*”⁶⁰ Cu multă abilitate, Ștefan Moldovan a reușit să-l determine pe Petru Bonta să nu participe la ceremonia de depunere a jurământului la Dârlos, pentru ca prin purtarea lui necontrolată să nu conducă la apariția unor incidente grave, ci să rămână la Mediaș. După depunerea jurământului, îi scria el

⁵⁵ Pentru situația militară a lui Iosif (Joseph) Clococeanu a se vedea: A.G. Treuenfest, *Geschichte des k.u.k. Infanterie-Regimentes nr. 46, 1762 bis 1850 erstes Siebenbürger Romanen-Grenz-Infanterie-Regiment nr. 16*, Wien, 1890, p. 214 și Anexe, p. IX, XII-XVI; G. Barițiu, *Istoria regimentului al II românesc granițiaru transilvan*, Brașov, 1874, p. 110; Al. Bucur, I. Lupea, *Ofițerii români din Regimentul 1 Grăniceresc Român de la Orlat*, Sibiu, 2001, p. 31.

⁵⁶ Șt. Moldovan, *op. cit.*, în „Transilvania”, VIII, 1875, 8, p. 92; Maria Vertan, *op. cit.*, p. 216; *Documente istorice*, în „Transilvania”, VIII, 1875, 24, p. 277, nr. 22.

⁵⁷ *Ibidem; Ibidem; Ibidem.*

⁵⁸ *Ibidem; Ibidem; Ibidem.*

⁵⁹ *Ibidem; Ibidem; Ibidem*, p. 278, nr. 22.

⁶⁰ *Documente istorice*, în „Transilvania”, VIII, 1875, 24, p. 278, nr. 22.

lui Timotei Cipariu, „pe trimișii popoarelor acolo adunate ca la 1.000, i-am mângâiat și li s-a dat instrucție ce să facă și fără de dânsul.”⁶¹ Faptul este confirmat de Ștefan Moldovan și în însemnările sale unde relatează succint că după încheierea ceremoniei, „pe gloatele jurate le-am trimis acasă.”⁶² În ceea ce-l privește pe tribunul Petru Bonta, Ștefan Moldovan susține că „eu cunoscând că și în Mediaș îl pândesc ungurii ca să-l omoare și văzându-l tare turburat, [...], pe ascuns l-am trimis la Blaj, cu scrisoare adresată la d. Cipariu, ca să fie oprit de a se duce, până nu se va reînsănătoși.”⁶³ De altfel, în scrisoarea adresată lui Timotei Cipariu, Ștefan Moldovan îi prezenta detaliat canonicului de la Blaj desfășurarea tuturor acestor evenimente, modul în care a acționat pentru a controla situația, labilitatea psihică a tribunului Petru Bonta și legat de aceasta pericolul pe care îl puteau reprezenta manifestările imprevizibile ale acestuia, amenințările la viața lui, precum și unele recomandări care să conducă la însănătoșirea lui.⁶⁴

Din păcate nu s-a ținut cont de recomandările lui Ștefan Moldovan. Retrimis curând în tribunatul lui, Petru Bonta a fost surprins de o grupare de luptători unguri la Ogra (jud. Mureș) și ucis, împreună cu mulți dintre însoțitorii lui, la sfârșitul lunii octombrie 1848.⁶⁵

Ca urmare a deciziilor luate de adunarea secuilor de la Lutița, în zilele imediat următoare desfășurării acesteia, forțele maghiaro-secuiești declanșat operațiunile militare împotriva românilor. Conform însemnărilor lui Ștefan Moldovan, acestea s-au împărțit în trei părți, urmând să opereze pe trei direcții. Dintre acestea, „una a luat calea pe albia Mureșului în sus către Szász-Reghin (Reghin, jud. Mureș), alta pe Mureș în jos și a treia ca la 6.000 de inși a pornit pe Târnava Mică.”⁶⁶ Această grupare a înaintat până în localitățile Deaj (jud. Mureș, n.n.) și Ganfalău (Gănești, jud. Mureș, n.n.), unde a sosit în seara zile de 24 octombrie pe seară, așezându-și tabăra în Șaroșul Mic (Deleni, jud. Mureș), cu intenția „să treacă prin Mediaș la Blaj, pentru spargerea cuibului puterii românilor de acolo.”⁶⁷

Intențiile secuilor sunt confirmate de prefectul Legiunii III de Câmpie, Vasile Moldovan, care relatează că luând cuvântul în cadrul adunării, trimisul lui Kossuth, Berzenczey Lajos, le-a cerut secuilor „să se declare independenți de guvern și

⁶¹ *Ibidem*.

⁶² Șt. Moldovan, *op. cit.*, în „Transilvania”, VIII, 1875, 8, p. 92; Cf. Maria Vertan, *op. cit.*, p. 216.

⁶³ *Ibidem*; Cf. *Ibidem*.

⁶⁴ *Documente istorice*, în „Transilvania”, VIII, 1875, 24, p. 277-278, nr. 22.

⁶⁵ I. Moldovan, *Din întâmplările vieții*, în „Gazeta Transilvaniei”, LXI, 1898, 256, p. 1; Cf. N. Dumbrăvescu, *Petru Bonta un martir uitat al revoluției de la 1848-1849 din Transilvania*, în „Astra Salvensis”, III, 2015, 6, 178.

⁶⁶ Șt. Moldovan, *op. cit.*, în „Transilvania”, VIII, 1875, 8, p. 92-93; Maria Vertan, *op. cit.*, p. 218.

⁶⁷ *Ibidem*, p. 93; *Ibidem*, p. 219.

*de comanda generală, grănicerii secui să se formeze în miliția teritorială, toți să se contopească într-un singur lagăr și să pornească în contra românilor.*⁶⁸

În acest context, se produc și primele confruntări ale luptătorilor sași și români din Mediaș cu forțele maghiaro-secuiești. Asistăm acum, la unele din puținele momente de colaborare ale celor două comunități, înfăptuite însă sub steagul curții imperiale de la Viena.

Pentru a preîntâmpina amenințarea maghiaro-secuiască, forțele imperiale care staționau în Mediaș, luptătorii sași și lăncierii români au trecut la contraofensivă. În însemnările lui, Ștefan Moldovan susține că luând cunoștință de această situație, „*comandantul miliției staționate la Mediaș, maiorul Kleiser, cu 1 companie de grenadiri (grenadierii, n.n.) a căpitanului Bruckner, cu două tunuri și 2 haubite, cu 2 companii de vânători sași și cu 2 companii de români, conduși de tribunul George Porescu, au pornit toți din loc în 24 octombrie seara, în liniște mare la Șaros, mergând toată noaptea, în dimineața venitoare (următoare, n.n.), în zori de zi, au înconjurat pe rebeli de trei laturi, ajutându-i la aripi și gloatele armate din satele vecine, Blăjel, Velt și Dârlos.*”⁶⁹

Cu privire la efectivele luptătorilor români participanți la acțiunile militare împotriva forțelor maghiaro-secuiești, care campau la Șaroșul Mic, o altă versiune a însemnărilor lui Ștefan Moldovan, publicată de Maria Vertan, ne oferă informația că acestea ar fi fost jumătate din cele înregistrate de versiunea publicată în revista Transilvania. Potrivit acestei versiuni, la operațiunile militare ar fi participat, nu două, ci doar „*1 companie de români, toți din loc, conduși de negociatorul (tribunul, n.n.) George Porea.*”⁷⁰

Forțele maghiaro-secuiești au fost atacate înainte de ivirea zorilor, când încă dormeau, se pare răsfirate prin sat. Lupta a fost deschisă de artilerie care a provocat dezordine și panică, atât în rândul beligeranților, cât și a locuitorilor. Apoi „*intrând miliția și grenadiri în sat și cu aceștia și gardele; au lovit în masele rebelilor și în grabă au omorât din ei ca la 300 inși; apoi le-au deschis calea către Sân Martin (Târnăveni, n.n.) și i-au urmat din jos de Șaroș pe drum, numai până la un loc, vasăzică i-au depărtat de Mediaș și apoi i-au lăsat în voia lor.*”⁷¹

La finalul acestei victorii, rămasă incompletă, din cauza tacticii inexplicabile adoptate din motive care ne scapă, forțele imperiale, luptătorii români și sași au revenit la Mediaș. Acestea aduceau cu ele și capturile de război făcute în urma luptei. Între acestea, Ștefan Moldovan înregistrează în

⁶⁸ V. Moldovan, *Memorii din 1848-49*, Brașov, 1895, p. 97.

⁶⁹ Șt. Moldovan, *op. cit.*, în „Transilvania”, VIII, 1875, 8, p. 92-93.

⁷⁰ Maria Vertan, *op. cit.*, p. 219.

⁷¹ Șt. Moldovan, *op. cit.*, în „Transilvania”, VIII, 1875, 8, p. 93; Maria Vertan, *op. cit.*, p. 219.

însemnările lui „o mulțime de care și un tun mic, pus pe o teleagă cu două roțile ca de plug.”⁷²

La 24 octombrie 1848, autoritățile săsești din Sibiu emiteau o proclamație către *Curajosul tineret sas*. Prin actul promulgat, emitenții lui proclamau credința sașilor față de curtea vieneză și solicitau tinerimii săsești să se înroleze în forțele imperiale pe o durată de trei ani.⁷³

Prezentând conținutul acestei proclamații, Ștefan Moldovan nu se abținea să nu comenteze, cu vădită ironie, la adresa demersului făcut de autoritățile săsești, ca o altă reflexie a recilor raporturi dintre români și sași, că emitenții actului le arătau tinerilor națiunii lor „*exemplul românilor, care de bunăvoie se înarma*”, îndemnându-i „*să nu se lase nepăsători, ca nu cumva la împărțirea bunătăților să dea împăratul ce e mai bun românilor, care se sacrifică pentru tron și patrie, iar ei să rămână înapoiați.*”⁷⁴

La sfârșitul lunii octombrie 1848 asistăm la creșterea importanței luptătorilor români pentru trupele imperiale. În 26 octombrie 1848, generalul mareșal de câmp Pfersman, emitea o dispoziție cu privire la completarea efectivelor Regimentelor de infanterie, Lainingen nr. 31, Arhiducele Karl Ferdinand nr. 51 și Kavalerul de Turski nr. 62, cu un număr de 3.745 de luptători, recrutați din rândul românilor, și 1.253 de luptători sași, care urmau să constituie „*un batalion de Iageri, care se va numi Batalionul de Iageri saso-transilvani*”⁷⁵. Potrivit dispozițiilor comandantului austriac, orașul Mediaș, era desemnat unul din locurile de recrutare ale luptătorilor mobilizați, alături de Sibiu, Brașov, Sebeș și Hațeg.⁷⁶

Potrivit dispoziției, recruții urmau a fie trimiși la Sibiu, spre a fi distribuiți unităților militare în care erau încadrați. Erau exceptați de la aceasta „*recruții națiunii române din Mediaș, care sunt hotărâți pentru completarea trupelor țării.*”⁷⁷

Dispoziția comandantului austriac era transmisă, de Comitetului Național Român, autorităților revoluționare din teritoriu cu solicitarea ca să „*împlinească asentațiunea (recrutarea, n.n.), nu numai pentru feciorii prescriși, ci pentru cât se va putea de mulți.*”⁷⁸ Din însemnările lui Ștefan Moldovan aflăm din Scaunul

⁷² *Ibidem; Ibidem.*

⁷³ *Documente istorice*, în „Transilvania”, VIII, 1875, 24, p. 277-278, nr. 24.

⁷⁴ Șt. Moldovan, *op. cit.*, în „Transilvania”, VIII, 1875, 8, p. 93; Maria Vertan, *op. cit.*, p. 219.

⁷⁵ *Documente istorice*, în „Transilvania”, IX, 1876, 1, p. 7, nr. 26; Cf. Șt. Moldovan, *op. cit.*, în „Transilvania”, VIII, 1875, 8, p. 93; Cf. Maria Vertan, *op. cit.*, p. 219.

⁷⁶ *Ibidem; Cf. Ibidem; Cf. Ibidem.*

⁷⁷ *Ibidem.*

⁷⁸ Șt. Moldovan, *op. cit.*, în „Transilvania”, VIII, 1875, 8, p. 93; Maria Vertan, *op. cit.*, p. 219.

Mediașului au fost recrutați „100 feciori”, din rândul românilor, iar din partea sașilor 146.⁷⁹

În baza aceleiași document se stabilea ca pe lângă unitățile de lăncieri români să fie numiți ofițeri imperiali care să asigure ordinea și disciplina trupelor. Ca urmare, în 28 octombrie 1848, printr-o adresă a Comitetului Național Român, către „*prefectul, tribunii și centurionii legiunii române din părțile Mediașului*”, semnată de Simion Bărnuțiu, aceștia erau informați despre numirea căpitanului Ackner „*ca să fie povățuitor, gardelor legiunii române de prin părțile Mediașului*”, pe care trebuiau să-l asculte și să-l cinstească „*ca pre unul ce este pus mai mare pentru fericirea românilor, ca să-i îndrepte și să-i apere de toate relele.*”⁸⁰

Declanșarea contraofensivei austriece împotriva forțelor maghiaro-secuiești a dat un nou imbold organizării militare românești. La 30 octombrie 1848, după ce trecuse prin Făgăraș, unde „*luă cu sine și garda națională de pe acel ținut, ca la 4.000 de inși*”, sosea la Mediaș generalul de divizie Gedeon „*cu 6.000 miliție, 2 baterii de tunuri și cu puțini sași și s-au așezat în caste, peste Târnava, în vestul cetății sub Dealul Vineilor* (probabil Dealul Viilor).”⁸¹ Generalul austriac avea misiunea să pornească împotriva forțelor maghiaro-secuiești concentrate la Târgu Mureș.

A doua zi, 31 octombrie, relatează Ștefan Moldovan, „*s-a adunat garda națională română din ținutul Mediașului, ca la 3.000*” de luptători.⁸² Puși sub comanda căpitanului Akner și a tribunului George Porea, cei 3.000 de luptători din Scaunul Mediaș au pornit în seara zilei de 31 octombrie spre Târgu Mureș. La 3 noiembrie 1848, ei aveau să participe la confruntările de la Nirașteu (Ungheni) și Megieșfalău (Mureșeni), unde forțele maghiaro-secuiești, comandate de colonelul Zsombory Sándor, estimate de Ștefan Moldovan „*ca la 20.000*” de oameni,⁸³ respectiv la „*peste 16 mii*”, potrivit estimărilor prefectului Vasile Moldovan,⁸⁴ înregistrând mari pierderi, au fost obligate să bată în retragere. Succesul obținut a asigurat ocuparea orașului Târgu Mureș de către trupele imperiale și revoluționare.

În loc de concluzii. Pe fondul derulării evenimentelor revoluționare, implicarea și aportul lui Ștefan Moldovan la rezolvarea problemelor din zona Mediașului conduc la reglementarea a raporturilor acestuia cu ceilalți fruntași ai

⁷⁹ *Ibidem, Ibidem.*

⁸⁰ *Documente istorice*, în „Transilvania”, IX, 1876, 1, p. 7, nr. 27.

⁸¹ Șt. Moldovan, *op. cit.*, în „Transilvania”, VIII, 1875, 8, p. 93; Maria Vertan, *op. cit.*, p. 219.

⁸² *Ibidem, Ibidem.*

⁸³ *Ibidem, Ibidem.*

⁸⁴ V. Moldovan, *op. cit.*, p. 100.

revoluției române din Transilvania. Nu numai că nu mai este primit cu suspiciune, ci, dimpotrivă, i se încredințează misiuni tot mai însemnate și mai complexe. Acestea vor culmina, la începutul lunii noiembrie 1848, cu numirea lui în fruntea nou înființatei Prefecturi a Mediașului sau *Media*, care reunea scaunul omonim și pe cel al Sighișoarei. Cu aceasta, activitatea lui revoluționară intră într-o nouă etapă, a cărei analiză și prezentare nu se mai încadrează în subiectul prezentului nostru demers.

**THE REVOLUTIONARY ACTIVITY OF THE ARCHPRIEST ȘTEFAN
MOLDOVAN IN THE CONTEXT OF ROMANIAN-SAXON RELATIONS IN
MEDIAȘ IN THE PERIOD MARCH – OCTOBER 1848
(Abstract)**

In the gallery of Romanian revolutionaries from Transylvania from 1848-1849, the personality of the united archpriest of Mediaș, Ștefan Moldovan (1813-1900), stands out. The debut stage of his revolutionary activity, from March to October 1848, would take place, however, in the complex and difficult context generated by the tense Romanian-Saxon relations in Mediaș. At this stage, his activity focused on the organization of the national guard of the Romanians from Mediaș, the implementation, at the local level, of the provisions of the Romanian National Council, the stimulation of the recruitment of fighters from Mediaș and the area.

Cuvinte cheie: Ștefan Moldovan, Mediaș, garda națională românească, români, sași.

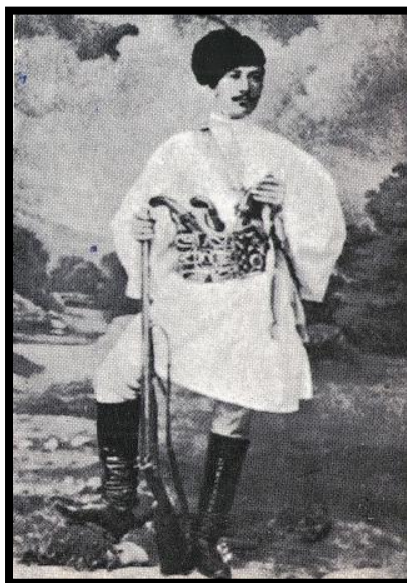
Key words: Ștefan Moldovan, Mediaș, Romanian National Guard, Romanians, Saxons

ȘTEFAN MOLDOVAN

Protopop unit (greco-catolic) al Mediașului
Viceprefect / Prefect al Prefecturii Mediaș
(3 noiembrie 1848 – 17 ianuarie 1849)

[Fotografie din Arhiva Districtului Protopopesc Român
Unit (Greco-Catolic) Mediaș]

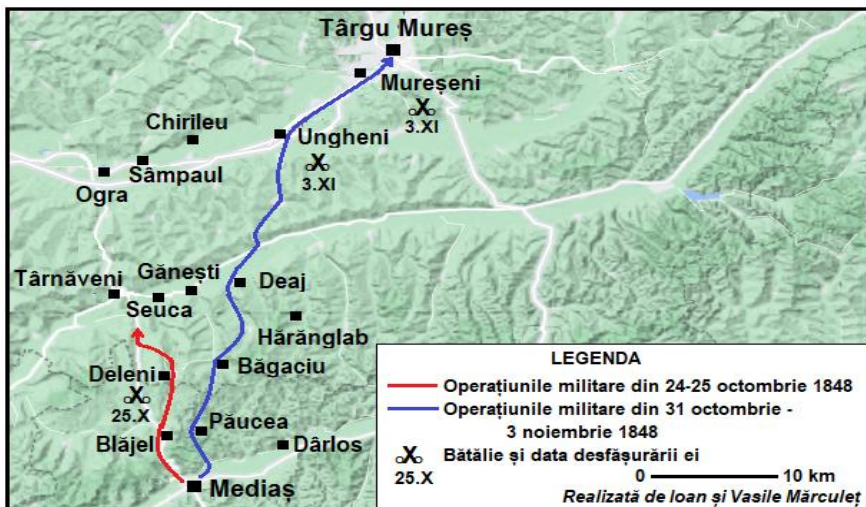

GEORGE POREA (PORESCU)

Tribun al Viceprefecturii și
Prefecturii Mediaș
(octombrie 1848 – ianuarie 1849)

[După G. Togan, *Mediaș, istorie romanțată*,
București, 1944]

Fruntași ai revoluției române de 1848-1849 din Mediaș

Operațiuni militare din toamna anului 1848 desfășurate de forțele imperiale
în colaborare cu luptătorii români și sași din Mediaș